

Model lekcji ćwiczeniowej

Temat: Obraz i symbolika dworu w *Panu Tadeuszu* Adama Mickiewicza.

Cel ogólny:

- uczeń na podstawie analizy i interpretacji *Księgi I Pana Tadeusza* potrafi omówić obraz i symbolikę dworu zawartą w utworze Mickiewicza.

Cele szczegółowe:

- uczeń wskazuje i nazywa główne elementy obiektu architektonicznego, jakim jest dwór szlachecki (*Prezentacja multimedialna*);
- rozumie przyczyny natury politycznej, dla których na przełomie XVIII i XIX dwór stał się w Polsce symbolem rodzimej tradycji i metaforą ojczyzny;
- na podstawie analizy fragmentu utworu Mickiewicza potrafi opisać i zinterpretować wygląd zewnętrzny dworu w Soplicowie;
- na podstawie analizy fragmentu potrafi opisać i zinterpretować symbole patriotyczne znajdujące się wewnątrz dworu w Soplicowie;
- uczeń porównuje wizerunek dworu zawarty w literaturze i malarstwie.

Czas: 45 min.

1. Powitanie i wprowadzenie do lekcji w oparciu o lekcję poprzednią – (wprowadzenie może się odbyć w formie przypomnienia lub możemy ucznia poprosić do odpowiedzi: Wczoraj na lekcji analizowaliśmy obraz krajobrazu litewskiego w *Inwokacji* do *Pana Tadeusza*. Powiedzieliśmy, że Mickiewicz opisuje przyrodę w sposób niezwykle plastyczny i szczegółowy. Najpierw przedstawia nam Litwę – swoją małą ojczyznę, następnie okolice Soplicowa – łąki i pola, a w efekcie dwór – symbol małej ojczyzny. W opisach krajobrazu litewskiego zwraca uwagę nie tylko metoda – od szczegółu do ogółu, ale przede wszystkim opis doznań kolorystycznych, co wskazuje na to, że poeta w świadomy sposób nawiązuje do malarstwa. W tym celu Mickiewicz stosuje metodę „widzę i opisuję”, co ma podkreślić malarskie walory jego dzieła. Owa „malarskość” i walory wzrokowe szczególnie widoczne w bogactwie kolorów obecne są także w opisie dworu w Soplicowie, który dziś przeanalizujemy.

2. Zapisanie i wyjaśnienie tematu, celu lekcji oraz porządku lekcji – 5 min.

3. Prezentacja multimedialna – Dwór szlachecki na przełomie XVIII i XIX – 10 min. (Przedstawia uczeń lub nauczyciel). Uczniowie najważniejsze informacje zapisują w zeszytach.

Problematyka prezentacji:

1. ARCHITEKTURA DWORKU SZLACHECKIEGO W EPOCE STAROPOLSKIEJ – na podstawie ilustracji (materiały Stentor oraz przygotowane przez uczniów)

- BUDOWANY NA PLANIE PROSTOKĄTA
- PARTEROWY
- MUROWANE FUNDAMENTY
- ZASADNICZA CZĘŚĆ BUDYKU BUDOWANA Z DREWNA
- BIELONE ŚCIANY
- GANEK ZDOBIONY RZYMSKIMI KOLUMNAMI
- WYSOKI DACH

WNIOSKI: prosta forma budowli miała odpowiadać ideałowi życia ziemiańskiego (wiejskiego), życia wypełnionego spokojem, pracą i odpoczynkiem. Życia, którego rytm wyznaczają kolejne pory roku.

2. DWÓR JAKO SYMBOL TRADYCJI NARODOWEJ W EPOCE ROMANTYCZNEJ

- PO UTRACIE NIEPODLEGŁOŚCI DWÓR Z RACJI JEGO POWSZECHNOŚCI POSTRZEGANO JAKO SYBOL TRADYCJI NARODOWEJ
- W SZLACHECKICH DWORACH ZACZĘTO GROMADZIĆ RYCINY, OBRAZY I POSĄŻKI BOHATERÓW NARODOWYCH (SILVA RERUM)

WNIOSKI: wobec braku państwa dwór w epoce romantyzmu staje się symbolem całej ojczyzny.

4. Część analityczna: Karta pracy – 20 min.

Zadanie dla uczniów:

1. Na podstawie analizy i interpretacji wskazanych fragmentów *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza oraz prezentacji określ wygląd zewnętrzny, usytuowanie i otoczenie dworu w Soplicowie. Tabelę wypełnij według następującego wzoru:

Na podstawie analizy i interpretacji wskazanych fragmentów *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza oraz prezentacji określ wygląd zewnętrzny, usytuowanie i otoczenie dworu w Soplicowie. Tabelę wypełnij według następującego wzoru:

Wersy	Wygląd dworu, jego usytuowanie i otoczenie	Interpretacja
23-24 Wzór	Dwór w Soplicowie znajduje się nad brzegiem ruczaju, wybudowany został na pagórku, otacza go brzozowy gaj.	Mickiewicz opis dworu rozpoczyna od opisu jego otoczenia: pagórek, źródółko i gaj wskazują, że jest to krajobraz wiejski, idylliczny.
25-28 Grupa 1		
29-38 Grupa 2		
39-40 Grupa 3		
45-48 Grupa 4		

Wnioski:

5. Synteza: porównanie wizerunku dworu w Panu Tadeuszu i na obrazie Marcina Zaleskiego *Przyjazd gości – wiejski dwór*. 10 – min.

Przykład rozwiązania: Obraz Marcina Zaleskiego *Przyjazd gości – wiejski dwór* możemy traktować jako doskonałą ilustrację do Mickiewiczowskiego *Pana Tadeusza*. Po prawej części widzimy dorożkę tytułowych gości, którzy poprzez bramę dojeżdżają do budynku dworu ukrywającego się na drugim planie. Przypomina to przyjazd młodego Tadeusza do Soplicowa. Sam dwór, inaczej niż u Mickiewicza, na obrazie pozostaje w cieniu całego folwarku, a na pierwszym planie znajdują się ludzie pilnujący domowych zwierząt czego u Mickiewicza raczej nie znajdziemy.

Ale już zabudowania gospodarcze trzy stodoły i obora tworzą atmosferę dostatku i obfitości życia wiejskiego. Malarz, poprzez geometryczny porządek zagród i płotów, podkreśla także porządek, ład i harmonię, którą zapewnia życie na wsi.

8. Praca domowa: Wypełnij tabelę na podstawie analizy i interpretacji fragmentu *Pana Tadeusza* A. Mickiewicza opisującego wnętrze dworu w Soplicowie i jego symbolikę.

Wersy	Wnętrze dworu (opis)	Interpretacja
51-56		
57-61		
61-64		
65-68		
69-72		

A. Mickiewicz: *Pan Tadeusz*, Księga I, Gospodarstwo

- 23 Śród takich pól przed laty, nad brzegiem ruczaju,
Na pagórku niewielkim, we brzoźowym gaju,
Stał dwór szlachecki, z drzewa, lecz podmurowany;
Świeciły się z daleka pobielane ściany,
Tym bielsze, że odbite od ciemnej zieleni
Topoli, co go bronią od wiatrów jesieni.
Dom mieszkalny niewielki, lecz zewsząd chędogi,
- 30 I stodołę miał wielką, i przy niej trzy stogi
Użątka, co pod strzechą zmieścić się nie może;
Widać, że okolica obfita we zboże,
I widać z liczby kopic, co wzdłuż i wszerz smugów
Świecą gęsto jak gwiazdy, widać z liczby pługów
Orzących wcześniej łany ogromne ugoru,
Czarnoziemne, zapewne należne do dworu,
Uprawne dobrze na kształt ogrodowych grządek:
Że w tym domu dostatek mieszka i porządek.
Brama na wciąż otwarta przechodniom ogłasza,
- 40 Że gościnna, i wszystkich w gościnę zaprasza.

Właśnie dwukonną bryką wjechał młody panek
I obiegłszy dziedziniec zawrócił przed ganek,
Wysiadł z powozu; konie, porzucone same,
Szczypiąc trawę ciągnęły powoli pod bramę.
We dworze pusto: bo drzwi od ganku zamknięto
Zaszczepkami, i kołkiem zaszczepki przetknięto.
Podróżny do folwarku nie biegł sług zapytać,
Odemknął, wbiegł do domu, pragnął go powitać.
Dawno domu nie widział, bo w dalekim mieście

50 Kończył nauki, końca doczekał nareszcie.
Wbiega i okiem chciwie ściany starodawne
Ogląda czule, jako swe znajome dawne.
Też same widzi sprzęty, też same obicia,
Z którymi się zabawiać lubił od powicia;
Lecz mniej wielkie, mniej piękne, niż się dawniej zdały
I też same portrety na ścianach wisiły.
Tu Kościuszko w czamarce krakowskiej, z oczyma
Podniesionymi w niebo, miecz oburącz trzyma;
Takim był, gdy przysięgał na stopniach ołtarzów,

60 Że tym mieczem wypędzi z Polski trzech mocarzów,
Albo sam na nim padnie. Dalej w polskiej szacie
Siedzi Rejtan załośny po wolności stracie,
W rękę trzymna nóż, ostrzem zwrócony do łona,
A przed nim leży *Fedon* i *Żywot Katona*.
Dalej Jasiński, młodzian piękny i posepny,
Obok Korsak, towarzysz jego nieodstępny,
Stoją na szańcach Pragi, na stosach Moskali,
Siekąc wrogów, a Praga już się wkoło pali.
Nawet stary stojący zegar kurantowy

70 W drewnianej szafie poznał, u wniścia alkowy,
I z dziecinną radością pociągnął za sznurek,
By stary Dąbrowskiego posłyszeć mazurek.

PRZYKŁAD ROZWIĄZANIA KARTY PRACY

Na podstawie analizy i interpretacji wskazanych fragmentów *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza określ wygląd zewnętrzny, usytuowanie i otoczenie dworu w Soplicowie. Tabele wypełnij według następującego wzoru:

Wersy	Wygląd dworu, jego usytuowanie i otoczenie	Interpretacja
23-24 Wzór	Dwór w Soplicowie znajduje się nad brzegiem ruczaju, wybudowany został na pagórku, otacza go brzoźowy gaj.	Mickiewicz opis dworu rozpoczyna od opisu jego otoczenia: pagórek, źródło i gaj wskazują, że jest to krajobraz wiejski, idylliczny.
25-28 Grupa 1	Dwór szlachecki jest podmurowany, natomiast pozostała część budynku zbudowana jest z drewna. Ściany są pomalowane na biało. Dwór otoczony jest topolami, które chronią go przed wiatrem.	Mickiewicz opisuje wygląd zewnętrzny dworu – jest to typowy dwór zbudowany wg staropolskich zasad. Murowane fundamenty, pobielane ściany i topole mają chronić dwór przed chłodem.
29-38 Grupa 2	Dwór czyli dom jest niewielki, obok domu znajduje się stodoła, koło stodoły trzy „stogi użatku”. Zauważamy także liczne pola czarnoziemne uprawiane na kształt „ogrodowych grządek”.	Mickiewicz dwór określa jako niewielki, ale za to schludny i porządny. Z niewielkim dworem kontrastuje duża stodoła, w której nie mieści się zboże. Świadczy to o dostatku, jaki panuje w tej okolicy. Ziemia jest żyzna i wydaje obfity plon.
39-40 Grupa 3	Do dworu wjeżdżamy przez bramę, która jest zawsze otwarta.	Mickiewicz odwołując się do motywu bramy chciał pokazać, że jedną z cech mieszkańców dworu jest gościnność.
45-48 Grupa 4	Do dworu wchodzi się poprzez ganek, który w chwili przyjazdu Tadeusza jest zamknięty na „zaszczepki”, które przetknięto kołkiem.	Ganek jest typowym elementem architektonicznym dworu staropolskiego, posiada go więc i dwór w Soplicowie. Dwór mimo iż jest zamknięty to łatwo się do niego dostać, co wskazuje na to, że mieszkańcy okolicy ufają sobie i nie boją się np. kradzieży.

Wnioski: Mickiewicz tworzy typowy obraz dworu szlacheckiego – z murowanymi fundamentami, ale z drewna. Sam budynek jest mały, ale zadbane. Przed samym budynkiem znajduje się ganek, a do dworu wjeżdżamy przez bramę. Obok dworu znajdują się budynki gospodarcze i pola uprawne. Opis budynku i jego okolicy jest dość szczegółowy i plastyczny, tworzy atmosferę dostatku, szczęścia i dobrobytu, co potwierdza tezę, że jest to dwór idealny, a jego mieszkańcy żyją w harmonii z naturą.